

Gabriela Paprotna, Ewa Szadzińska

Sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. "Nauczyciel między przeszłością a współczesnością"

Nauczyciel i Szkoła 3-4 (32-33), 257-262

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Gabriela Paprotna, Ewa Szadzińska

Sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. „Nauczyciel między przeszłością a współczesnością”

W dniach 8 i 9 maja 2006 roku odbyła się w Iwoniczu – Zdroju Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. „Nauczyciel między przeszłością a współczesnością”. (W podtytule – „wątki zaniechane, pomijane, nieobecne w procesie edukacji i funkcjonowaniu nauczyciela – na rzecz wspólnego porozumienia”.) Organizatorem Konferencji był Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Rzeszowskiego. Komitetowi Organizacyjnemu przewodniczyła prof. UR dr hab. Eugenia Iwona Laska.

Celem Konferencji było zwrócenie uwagi na trudną sytuację nauczycieli w dobie przemian społecznych i oświatowych. Problematyka ta spotkała się z dużym zainteresowaniem; wśród uczestników było wielu prelegentów z różnych ośrodków akademickich kraju, jak i z uczelni zagranicznych – Słowacji i Ukrainy.

Obrady w dniu 8 maja 2006 roku otworzył J. M. Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego – prof. dr hab. W. Banasiak. Słowo powitalne skierowała też do zebranych Przewodnicząca Komitetu Naukowego, prof. dr hab. E. I. Laska.

W sesji plenarnej zwrócono uwagę na różne aspekty funkcjonowania nauczyciela oraz na ich historyczne i współczesne uwarunkowania.

I część sesji plenarnej rozpoczęła się wystąpieniem **prof. dr hab. T. Nowackiego**, który zwrócił szczególną uwagę na kryzys wychowania i pedagogiki, zaznaczający się w sferze wartości. By temu zaradzić, konieczny jest powrót do wartości autotelicznych, które kształtują kulturę wysoką i zadowalają duchowo. Nauczyciel zaś nie może nauczać bez wiary w owe wartości, bo to z nich właśnie rodzą się przekonania.

Prof. zw. dr hab. S. Palka wskazał na relacje między teorią a praktyką w pedagogice. W wystąpieniu pt. „Doświadczenia z pedagogicznych badań historycznych i porównawczych w kształceniu i doskonaleniu zawodowym nauczycieli” odpowiedział na pytanie o to, jak teoretyczna wiedza pedagogiczna może być wykorzystana przez nauczyciela. Badania diagnostyczne, eksplanacyjne i historyczne stanowią obszary jej zastosowania. Nauczyciel zmienia rzeczywistość,

ale i krytycznie analizuje, ważne jest więc, aby przetwarzać wiedzę teoretyczną w konstrukty metodyczne – wówczas będzie miało miejsce „zwięźlenie luki między teorią i praktyką”.

Z kolei **prof. dr hab. E. Potulicka** zajęła się rolą dyrektora w szkole jako organizacji uczącej się. Odnosząc się do przemian społecznych i oświatowych, zwróciła uwagę na potrzebę przywództwa w szkole – w przeciwieństwie do obecnej kultury fragmentarycznego indywidualizmu. Dyrektor w szkole projektuje, aranżuje, ma wizję, podejmuje inicjatywy, udziela wsparcia, wywiera presję. Powinien kierować – nie kierując. W szkole jako organizacji uczącej się dyrektor to przodujący uczeń.

W wystąpieniu **prof. zw. dr hab. J. Niemca** została podjęta kwestia uwikłania nauczycieli współczesnością. Jedną z dróg dynamiki w ściganiu się między realną praktyką a pedagogiką to rozpoznanie tychże uwikłań. A należą do nich m.in. lokalność, wielokulturowość, zagrożenia bezpieczeństwa, zagrożenia osobiste oraz różnicowanie społeczeństw. W ich obliczu coraz istotniejsza staje się oświata ludzi dorosłych.

Prof. dr hab. A. Karpińska rozwinęła tezę o neurodydaktyce jako nowej perspektywie w uczeniu (się). Postępowanie dydaktyczne powinno być dostosowane do możliwości ucznia, a te są wyznaczone funkcjonowaniem mózgu. Prelegentka zwróciła uwagę na różną strategię uczenia się z wykorzystaniem neurodydaktyki. Potrzebna byłaby kampania edukacyjna na temat: „3 x U”, tzn. uczyć uczniów uczenia się.

Charakterystyka modelu wychowania w koncepcji Steve’a Wolframa była przedmiotem wystąpienia **prof. dr hab. J. Czernego**. W myśl teje każda część rzeczywistości pozostaje w związku z kosmosem, a im dalsze otoczenie kosmiczne, tym silniej oddziałuje na osobowość człowieka. Powstaje więc pytanie o stopień wpływu środowiska i kosmosu na proces wychowania.

Prof. dr hab. K. Jakubiak przedstawił genezę i główne orientacje metodologiczne w polskiej pedeutologii w początkach XX wieku. Przegląd stanowisk wobec roli nauczyciela oraz kierunków badań w tym zakresie prowadził do refleksji i do krytyki badań postulatycznych. W dziedzinie metodologicznych badań nad nauczycielem zaznacza się zmiana – zaczyna dominować metoda indukcyjna, której cechą jest zajmowanie się rzeczywistym nauczycielem. Obok badań psychologicznych i pedagogicznych, zdaniem Profesora, ważne są też badania socjologiczne nad instytucjami oświatowymi.

W kolejnym materiale **prof. dr hab. R. Gerlach** zwrócił uwagę na nauczycieli przedmiotów zawodowych i ich rolę w zmieniającym się świecie. Ta grupa zawodowa, choć liczna, często jest pomijana w badaniach i traktowana jako nieco gorsza kategoria nauczycieli. Na kształcenie i funkcjonowanie nauczycieli przedmiotów zawodowych ma wpływ szereg czynników wynikających m.in.

z przemian społeczno – gospodarczych i z wejścia Polski do Unii Europejskiej, istnieje więc konieczność przekształcania szkolnictwa zawodowego.

II część sesji plenarnej w dniu 8 maja 2006 roku również dotyczyła problemów funkcjonowania zawodowego nauczycieli. Rozpoczęło ją wystąpienie **prof. dr hab. F. Szloska**, który omówił przemiany kompetencji zawodowych nauczycieli. Przemiany te są związane ze zmianami w innych obszarach życia, zwłaszcza zaś politycznym i społeczno – ekonomicznym. Obecnie „wszedł” bardzo brutalny model socjoekonomicznego rozwoju człowieka, wypierając model rozwoju społeczeństwa opartego na przesłankach humanistycznych. W efekcie przemian kompetencje nauczyciela będą musiały być poszerzone, gdyż w coraz większym stopniu alternatywą dla systemu klasowo – lekcyjnego będzie się stawało kształcenie na odległość.

Prof. dr hab. B. Baraniak mówiła na temat roli i zadań nauczyciela w kształtowaniu kwalifikacji zawodowych podmiotów uczących się. Porównała szkolny i pozaszkolny system kształcenia zawodowego pod względem celów, form i zadań nauczycieli. Współczesny rozwój cywilizacyjny „wymusza” nowe kwalifikacje, stąd istotne miejsce zajmuje proces doskonalenia zawodowego.

Problematykę kultury obcowania nauczycieli w Polsce i na Ukrainie rozwinął **prof. dr hab. G. Wasianowicz**. Wskazał na rolę dialogowego stylu obcowania jako najbardziej wskazanego dla nauczyciela. Style: autorytatywny i konfliktowy (pasywny) nie prowadzą bowiem do dobrych rozwiązań, nie pomogą nauczycielowi technologie informacyjne, jeśli nie ma on kultury obcowania.

Na temat aksjologicznych kontekstów wspólnoty edukacyjnej, kształtowanych przez muzykę w szkole wyższej, wypowiedziała się **prof. dr hab. J. Uchyla – Zroski**. Zwróciła uwagę na zmiany w strukturze systemu kształcenia i na nowe wartości, które są jego elementem: godność, podmiotowość, odpowiedzialność, otwartość. W wystąpieniu zostały zaprezentowane wyniki badań przeprowadzonych wśród studentów, z których wynika, że wartości zajmują w ich życiu nadal ważne miejsce. Wartości kreowane w toku studiów pozostawiają trwałe ślad w życiu, w przygotowaniu zawodowym. Studenci sami dokonują wyboru tych wartości – w ten sposób tworzą się sytuacje aksjologiczne.

Prof. dr hab. J. Tocki skupił się na modelu nauczyciela – nie tylko matematyki. Podstawą przygotowania nauczyciela powinno być przygotowanie specjalistyczne, teoretyczne. Tworzy się nowa teoria wielostronnego kształcenia nauczycieli w szerokiej perspektywie. W wystąpieniu padło nowe pojęcie – informatologia – rozumiane jako podstawa przetwarzania myślenia w działanie.

Obok sesji plenarnej miały również miejsce obrady w sekcjach. Ich tematyka była zróżnicowana i bogata, co było odzwierciedleniem złożoności problemów związanych z funkcjonowaniem nauczyciela w zawodzie.

W sekcji I zajmowano się pozycją nauczyciela wobec zmian kulturowych. Sekcja II skupiła swe dyskusje wokół potrzeb współczesnej szkoły. Nad problemem edukacji przedszkolnej w Polsce na przełomie XX i XXI wieku obradowała sekcja III, zaś sekcja IV przedmiotem swych rozważań uczyniła sukcesy i porażki nauczyciela – w kontekście jego optymizmu czy pesymizmu. Rozważane było również zagadnienie udziału mediów w procesie kształtowania wizerunku nauczyciela i szkoły (sekcja V). Obrady w sekcji VI były skoncentrowane wokół nauczyciela zwołu w zmieniającym się świecie, a zwłaszcza jego roli wobec wyzwań edukacyjnych na pograniczu okresu nowoczesnego, ponowoczesnego i ponowoczesnej moderny w Polsce.

W drugim dniu konferencji obrady plenarne rozpoczęły się od wystąpienia **prof. dr hab. K.M. Czarneckiego** na temat hipotetycznych modeli pracy pedagogicznej nauczycieli. Scharakteryzowano cztery modele pracy: naśladowczą twórczość nauczyciela, innowacyjną twórczość nauczyciela, oryginalną twórczość nauczyciela i wybitną twórczość nauczyciela.

W referacie zatytułowanym „Tischnerowski etos nauczyciela” **prof. dr hab. A. Solak** wyróżnił następujące cechy etosu: odpowiedzialność, refleksję oraz dialog. Przytoczył znaczące argumenty za jego kształtowaniem. Zwrócił szczególną uwagę na łatwość manipulowania uczniem jako konsekwencję bierności wychowanka w procesie wychowania.

Kolejne wystąpienie **prof. dr hab. T. Michalczyka** dotyczyło socjo-logicznego podejścia do edukacji, a w szczególności do roli ucznia i nauczyciela. Role te były interpretowane z perspektywy teorii równowagi społecznej, teorii konfliktu, interakcjonizmu.

W swoim referacie **prof. dr hab. M. Pindera** przedstawił wyniki badań empirycznych odnoszących się do funkcji pełnionych przez dyrektora szkoły. Ich interpretację oparł na wielostronnej analizie założeń reformy oświaty. Wskazał, że dyrektor jest kluczową osobą dla jej realizacji.

Prof. dr hab. K. Żuchelkowska w swoim referacie skoncentrowała się na cechach osobowości i kompetencjach nauczycieli przedszkoli, które decydują o jakości pracy przedszkola. Za decydujące uznała te, które mają znaczenie dla rozwoju dziecka. Autorka, zwróciła uwagę na kompetencje autokratyczne, prakscologiczne, komunikacyjne, kreacyjne, naukowo-specjalistyczne. Szczególnie znaczenie przypisała rozwijaniu kompetencji opiekuńczych nauczycieli w przedszkolu, gdyż zapewniają one dzieciom warunki do rozwoju.

Prof. dr hab. J. Kida przedstawił ważny problem urzeczywistniania wartości. Ich przedstawianie oraz rozpoznawanie przez uczniów zależy od nabywania kompetencji językowej i kulturowej. W krótkim rysie historycznym przedstawił zmiany zachodzące w kompetencjach z tego zakresu. Następnie wskazał ich rolę w kształtowaniu wartości.

Prof. dr hab. A. Tokarova podjęła w referacie niezmiernie aktualne zagadnienie kształcenia zawodowego. Za wyzwanie dla tego kształcenia uznała globalizację, dlatego przygotowanie człowieka do funkcjonowania w takich warunkach jest najważniejsze. Wskazała także na znaczenie rozbieżności między oczekiwaniami rynku pracy a przygotowaniem do uczestnictwa na nim absolwentów.

Prof. dr hab. K. Szmyd w referacie przedstawił współczesne dylematy roli zawodowej nauczyciela. Wskazał na konsekwencje dla pracy wychowawczej nauczyciela kryzysu (relatywizmu) wartości wychowawczych. Antynomia wartości uniemożliwia wypemianie nauczycielowi obowiązków. Zwrócił uwagę na stale pogarszające się postrzeganie tego zawodu w społeczeństwie.

Stale powracające pytanie o wartość pracy nauczycieli klas początkowych analizowała **prof. dr hab. E. Łaska**. Przedstawiła przemiany, w jakich uczestniczy nauczyciel tego szczebla edukacji. Zwróciła uwagę na znaczące utrudnienia prowadzenia badań nad sytuacją nauczycieli.

Doc. dr L. Kowalczyk skupiła uwagę słuchaczy na kształtowaniu swojego *image* przez nauczyciela. Uznała go za czynnik wpływający na sukces w jego pedagogicznej działalności.

W ostatnim referacie tej sesji plenarnej **prof. I. Mednanska** zaprezentowała zakres edukacji małego dziecka w krajach Unii Europejskiej. Dziecko, zgodnie z zasadami demokracji, ma prawo do kształcenia i wychowania w sztuce. Choć każde ma predyspozycje muzyczne, to ich zmiana nie przebiega adekwatnie do zmian fizjologicznych, lecz trzeba je rozwijać. Zwróciła uwagę na ogłoszenie roku 2008 „Rokiem muzycznego kształcenia i wychowania dziecka”.

Po zakończeniu obrad sesji plenarnej rozpoczęły się obrady w sekcjach. W sekcji I badacze przedstawili wyniki badań dotyczące aksjologicznych aspektów portretu nauczyciela, samoświadomości nauczyciela w kontekście jego działań.

Kolejne dwie obradujące sekcje (II i IV) zostały połączone. Referaty były skupione na zagadnieniu roli pedagoga w przestrzeganiu praw dziecka, problemach opiekuna-wychowawcy oraz aktualności literatury dla dzieci ze względu na wizerunek nauczyciela i szkoły. Przedstawiono realizację opiekuńczej funkcji szkoły oraz perspektywy pracy socjalnej w niej. Zwrócono uwagę na zjawisko przemocy wśród uczniów w młodszym wieku szkolnym. Zaprezentowano wyniki badań, które wskazują na zależność między poczuciem satysfakcji z wykonywanego zawodu a poczuciem sensu życia u nauczycieli.

W sekcji III zwrócono uwagę na kształtowanie myślenia matematycznego u dzieci w wieku przedszkolnym oraz ich poziomowi kompetencji fonologicznych. Przedstawiono rolę zajęć plastycznych w terapii dzieci nadpobudliwych psychoruchowo oraz gotowość szkolną dziecka rozpoczynającego naukę w klasie pierwszej.

Podsumowania obrad dwudniowej konferencji dokonał **prof. zw. dr hab. S. Palka**. Zwrócił uwagę uczestników konferencji na ważkie implikacje wylaniające się z jej tematu. Współczesność jest ważnym dla ludzi stanem rzeczy, jednak o niej decyduje przeszłość, dlatego dla prowadzenia badań dotyczących współczesnych zagadnień w pedagogice teoretycznie jak i praktycznie zorientowanej, ważne są odniesienia do wyników badań historycznych. Prof. S.Palka zwrócił uwagę na różnorodne kategorie opisujące zawód nauczyciela. Za cenną w referatach uznał wielość kontekstów pedagogicznych, antropologicznych, psychologicznych, socjologicznych uwzględnianych przy analizie zjawisk. Zagadnienia podejmowane w wystąpieniach ukazały różnorodność myślenia o profesji nauczyciela. Wielość wątków wymaga znacznego wysiłku nad jej porządkowaniem i hierarchizowaniem. Wartość przedstawionych referatów wynika z realizowania różnorodnych badań empirycznych, historycznych, porównawczych, diagnostycznych, eksperymentalnych. Znaczącym walorem obrad był przenikający je optymizm pedagogiczny.

Konferencję zakończyły podziękowania dla Komitetu Naukowego i Organizacyjnego za stworzenie życzliwej atmosfery do dyskusji i wspianą organizację konferencji.